

N:o 216.

Ank. till Riksd. kansli den 18 maj 1909, kl. 11 f. m.

Utlåtande, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

(I. A.)

Efter det statsutskottet till behandling förehaft Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof i hvad densamma afser beräkningen af statsverkets *ordinarie inkomster*, får utskottet nu, jämlikt § 53 regeringsformen och § 39 riksdagsordningen, uppgifva och föreslå de belopp, hvartill dessa inkomster under nästkommande statsregleringsperiod för närvarande anses kunna upptagas.

I skrifvelse den 14 december 1908 med berättelse om statsverkets inkomster under nästföregående år och förslag till deras beräkande vid förestående statsreglering har statskontoret angående de ordinarie inkomsterna anfört följande.

»*Arrendemedlen*, hvilka i riksstaterna för åren 1906—1909 upptagits med 1,700,000 kronor, hafva under senaste femårsperiod influtit med i medeltal 1,912,867 kronor och med en årlig minskning af i medeltal 22,589 kronor. Inkomstiteln synes kunna i 1910 års riksstat upptagas med oförändradt belopp.

Mantalspenningarna inflöto under år 1907 med 811,425 kronor och utvisa under femårsperioden 1903—1907 en årlig ökning af i medeltal 9,086 kronor. Denna inkomstitel synes kunna för 1910 års statsreglering beräknas till enahanda belopp som år 1909 eller 825,000 kronor.

Bötesmedlen, som i riksstaterna allt sedan år 1906 varit uppförda med 400,000 kronor, hafva under åren 1903—1907 visat en oafbruten ökning från 399,504 kronor år 1903 till 497,544 kronor år 1907 med en stegringstendens af 24,510 kronor i medeltal årligen. Under senaste treårsperioden har inkomstiteln influtit med i medeltal 457,851 kronor om året. Statskontoret hemställer, att bötesmedlen i 1910 års riksstat upptagas med ett till 450,000 kronor förhöjdt belopp.

Kontrollstämpelmedlen hafva under senaste femårsperiod influtit med ett för hvarje år ökad belopp från 67,368 kronor år 1903 till 94,298 kronor år 1907. Årliga ökningen i medeltal har under nämnda tid uppgått till 6,733 kronor. Då det emellertid synes sannolikt, att denna inkomstitel kommer att i viss mån röna inverkan af de tryckta konjunkturen, anser sig statskontoret icke kunna föreslå någon förhöjning i denna inkomstitels beräkning för det finansår, som nu är i fråga.

Fyr- och båkmedlen utgjorde enligt räkenskaperna 1,780,364 kronor år 1903 och 1,776,339 kronor år 1907 med ett medeltal för perioden af 1,740,917 kronor per år. Statskontoret föreslår, att denna inkomstitel beräknas år 1910 inflyta med enahanda belopp, som för år 1909 beräknats, eller 1,700,000 kronor.

Telegrafmedlen äro i 1909 års riksstat upptagna med 11,500,000 kronor och hafva, enligt hvad statskontoret inhämtat, af telegrafstyrelsen för år 1910 beräknats till 12,500,000 kronor, hvilket belopp statskontoret upptagit i bifogade tabell. Uti underdånig skrifvelse den 28 nästlidne november yttrar telegrafstyrelsen beträffande denna beräkning följande.

»Inkomsterna af telegrafverkets telegraf- och telefontrafikrörelse utgöras af *dels* portoinkomsten för telegrambefordringen, *dels* afgifter härflytande af telefontrafiken och *dels* åtskilliga smärre belopp från särskilda andra inkomstkällor, såsom betalning för ordböcker, taxor och telegramblanketter, afgifter för telegramkvittenser och för registrering af telegramadresser, influtna hyror, bidrag af kommuner och enskilda till stationslokaler, räntor m. m.

Portoinkomsten för telegrambefordringen har utgjort:

under år 1904	1,872,425 kronor,
» » 1905	2,034,288 »

under år 1906	2,167,735 kronor
» » 1907	2,297,881 »

men torde, såvidt af räkenskaperna för årets tre första kvartal kan slutas, under år 1908 komma att nedgå till omkring 2,212,000 kronor.

Samma inkomst är i staten beräknad för år 1908 till 2,000,000 och för år 1909 till 2,120,000 kronor.

Telegrafstyrelsen anser sig icke kunna beräkna telegraphportoinkomsten under år 1910 till högre belopp än 2,215,000 kronor, motsvarande en ökning af den för år 1909 beräknade portoinkomsten med 95,000 kronor.

Telefonafgifterna hafva utgjort:

under år 1904	6,124,144 kronor,
» » 1905	7,030,807 »
» » 1906	8,008,396 »
» » 1907	9,276,584 » och

torde under år 1908 komma att uppgå till omkring 10,114,000 kronor.

För år 1908 är samma inkomst i staten beräknad till 8,000,000 kronor och för år 1909 till 9,300,000 kronor.

Såsom här af framgår, har den verkliga ökningen af telefonafgifterna varit mindre under år 1908 än under de närmast föregående åren. Visserligen lär det vara att främst tillskrifva den för närvarande tryckta ekonomiska ställningen, men äfven om en afsevärd förbättring häri inträffar, torde en så hastig ökning i telefoninkomsterna som åren 1906—1907 förete, likväl icke kunna för framtiden med säkerhet beräknas. Snart nog torde nämligen den tidpunkt vara uppnådd, då ökningen sker mera långsamt. En ökning af 900,000 kronor utöfver 1909 års beräknade telefoninkomst anser sig styrelsen dock, om än med någon tvekan, kunna för år 1910 antaga och föreslår därför, att inkomsten af telefonafgifterna för år 1910 beräknas till 10,200,000 kronor.

De öfriga inkomsterna af telegraf- och telefontrafikstyrelsen hafva utgjort:

under år 1904	68,323 kronor,
» » 1905	74,347 »
» » 1906	85,314 »
» » 1907	87,651 » och torde

under år 1908 komma att uppgå till inemot sistnämnda belopp.

För hvardera af åren 1908 och 1909 äro dessa inkomster beräknade till 80,000 kronor.

Till ifrågavarande slag af inkomster hänföras, bland annat, influtna hyror, hvilka under år 1908 synas komma att uppgå till 25,300 kronor. Då de nu under byggnad varande telegrafstationshusen i Jönköping, Hälsingborg och Härnösand torde blifva färdiga till år 1910, bör någon ökning i verkets hyresinkomster kunna beräknas redan under nämnda år, en ökning, som dock i viss mån motväges däraf, att vissa andra till »öfriga inkomster» hänförliga poster, nämligen hyres- och underhållsbidrag från kommuner och enskilda till vissa stationslokaler, komma att ytterligare nedgå till följd af att styrelsen, jämlikt nådigt bemyndigande, träffat aftal om upphörande af en del sådana bidrag. Styrelsen anser sig med anledning af det anförda icke böra för år 1910 beräkna ifrågavarande inkomster till högre belopp än sammanlagdt 85,000 kronor eller 5,000 kronor mera än det belopp, hvartill samma inkomster för år 1909 upptagits.

Sammanställas de af styrelsen sålunda för år 1910 beräknade beloppen erhållas följande inkomstsiffror:

telegramporto	kronor	2,215,000:—
telefonafgifter	»	10,200,000:—
öfriga inkomster	»	85,000:—
	eller tillhopa kronor	<u>12,500,000:—</u>

innebärande en ökning af 1,000,000 kronor utöfver de för år 1909 till 11,500,000 kronor beräknade inkomsterna.»

Järnvägstrafikmedlen hafva af järnvägstyrelsen beräknats för år 1910 komma att uppgå till 9,000,000 kronor, med hvilket belopp inkomstiteln upptagits i bifogade tabell. I fråga härom yttrar järnvägsstyrelsen uti underdånig skrifvelse den 25 nästlidne november följande:

»Under innevarande år hafva bruttoinkomsterna för månaderna januari — september utgjort 48,718,662 kronor 1 öre och torde för hela året beräknas uppgå till omkring 65,000,000 kronor, under det år 1907 bruttoinkomsterna uppgingo till omkring 64,000,000 kronor. Utgifterna för drift och underhåll under nämnda månader innevarande år hafva uppgått till 42,982,199 kronor 1 öre och torde för hela året beräknas utgöra 57,300,000 kronor — exklusive 500,000 kronor bidrag till personalens pensionering — således ungefär motsvarande den fastställda kostnadsstatens slutsumma 57,413,000 kronor. Af nettobehållningen för månaderna januari—oktober äro till statskontoret inlevererade 4,200,000 kronor och torde för november och december månader komma att ytterligare inlevereras sammanlagdt omkring 500,000 kronor.

Det har sålunda visat sig, att ökningen i bruttoinkomsterna, hvilken för år 1907 uppgick till omkring 4,000,000 kronor, varit under innevarande år relativt obetydlig och icke tillräcklig att motväga den betydliga stegringen af något öfver 6,000,000 kronor af utgifterna, hvilken stegring varit hufvudsakligen beroende på de genom lönerogleringarna höjda personalkostnaderna.

Det torde dock kunna antagas, att det relativa stillestånd i trafikökningen, som med detta år inträdt, kommer att följas af en stegring i trafiken, äfven om tidpunkten för en sådan icke låter sig nu fastställas.

Bruttoinkomsterna för 1909 hafva beräknats sålunda:

1908 års trafikinkomst	kronor 65,000,000:—
Beräknad ökning å statens järnvägars nuvarande linjer	» 1,500,000:—
Inkomst af den af staten förvärfvade Malmö—Kontinentens järnväg	» 400,000:—
Inkomst af färjetrafiken öfver Trelleborg (för 1/2 år)	» 300,000:—
Ökad malmtrafik	» 800,000:—
	<hr/>
	Summa kronor 68,000,000:—

Å andra sidan hafva utgifterna för drift och underhåll, såsom det med underdånig skrifvelse denna dag afgifna statsförslaget närmare utvisar, ansetts kunna begränsas till 58,477,000 kronor, inberäknadt kostnaden för driften å den inköpta banlinjen Malmö—Kontinenten och å färjeleden Trelleborg—Sassnitz.

Driftsöfverskottet beräknas sålunda till 9,523,000 kronor.

Om från detta öfverskott afdrages bidrag till personalens pensionering enligt gällande bestämmelser

kronor 540,000:—	—
samt afsättning för inventarier och ökning af förlag »	1,000,000:—
	<hr/>
	summa kronor 1,540,000:—

skulle återstå att inbetala till statskontoret 7,983,000 kronor eller afrundadt tal 8,000,000 kronor.

För år 1910 har ökningen å bruttoinkomsterna ansetts kunna angifvas till 2,000,000 kronor, däraf 700,000 kronor belöper å ökad malmtrafik, och skulle alltså bruttoinkomsterna för sagda år kunna nu beräknas till 70,000,000 kronor.

Utgifterna för drift och underhåll för år 1910 hafva antagits uppgå till 59,500,000 kronor, och beräknas sålunda driftsöfverskottet till 10,500,000 kronor.

Om från detta driftsöfverskott afdrages bidrag till personalens pensionering

enligt nu gällande bestämmelser	kronor	560,000:—
samt afsättning till nya inventarier och ökad förlag	»	1,000,000:—
		<hr/>
	summa kronor	1,560,000:—

skulle återstå för inbetalning till statskontoret under år 1910 8,940,000 kronor eller afrundadt 9,000,000 kronor.»

Skogsmedlen, i 1909 års riksstat uppförda med 8,500,000 kronor, hafva utgjort:

år 1905	kronor	7,464,609:—
» 1906	»	8,562,727:—
» 1907	»	9,922,569:—

eller i medeltal för dessa tre år 8,649,968 kronor. I medeltal för femårsperioden 1903—1907 hafva de influtit med 8,575,314 kronor och den årliga medelökningen har varit 322,509 kronor.

Enligt från domänstyrelsen erhållen uppgift hafva statsverkets skogsmedelsinkomster under innevarande års tre första kvartal belöpt sig till 8,344,750 kronor 60 öre. I händelse skogsmedelsuppbörden under fjärde kvartalet komme att motsvara uppbörden under samma kvartal af sistlidet år, eller 1,570,525 kronor 86 öre, skulle inkomsten af skogsmedel för år 1908 alltså komma att uppgå till 9,915,276 kronor 46 öre.

Detta senare antagande synes emellertid icke kunna läggas till grund för en tillförlitlig beräkning, enär vederbörande revirförvaltare till domänstyrelsen inrapporterat, att statsverkets skogsmedelsuppbörd i de olika distrikten komme att sammanlagdt för hela riket uppgå till endast 9,288,886 kronor 90 öre.

Inkomstiteln, som år 1907 inflöt med 9,922,569 kronor 21 öre, skulle således år 1908 komma att utvisa en minskning af icke mindre än 633,682 kronor 31 öre.

Det har alltså redan visat sig att jämväl denna inkomstitel i viss mån är beroende af de tryckta konjunkturerna. Enligt från domänstyrelsen lämnad uppgift är emellertid nyssnämnda minskning i icke ringa mån beroende blott däraf, att anstånd med likvid i många fall lämnats vederbörande köpare af skog, och i hvarje händelse synes man icke hafva anledning antaga, att skogsmedlen skola år 1910 inflyta med mindre belopp än 9,000,000 kronor, hvadan statskontoret hemställer, att inkomstiteln i nämnda års riksstat upptages med sistnämnda belopp.

Terminsaavgifterna från läroverken. Å denna inkomstitel, som i 1909 års riksstat uppförts med 580,000 kronor, inflöto år 1905 kronor 583,554:—, år 1906 kronor 581,845:—, år 1907 kronor 561,665:—, eller i medeltal för nämnda år 575,688 kronor och med en årlig minskning af i medeltal 10,945 kronor. Anledningen till denna minskning torde vara att söka däri, att vederbörande nämnder för pröfning af ansökningar om befrielse från erläggande af terminsaavgifter i allt högre grad begagnat sig af sin rätt af medgifva sådan befrielse åt medellösa lärjungar.

I anledning häraf hemställer statskontoret, att terminsaavgifterna, som i 1909 års riksstat beräknats nämnda år inflyta med 580,000 kronor, men år 1907 endast inflöto med 561,665 kronor, må i 1910 års riksstat uppföras med ett till 560,000 kronor nedsatt belopp.

Extra uppbörd. Denna inkomstitel, som i 1908 och 1909 årens riksstater upptagits med 300,000 kronor, har under de senaste åren influtit med följande belopp:

år 1905.....	kronor	366,504 —
» 1906.....	»	1,734,781 —
» 1907.....	»	456,924 —

Härvid är emellertid att märka, att i uppbörden för år 1906 ingå icke mindre än 1,429,036 kronor 87 öre sockerskatt, hvilket belopp influtit under tiden från den 1 september 1906, då den nya sockerskattelagstiftningen trädde i kraft, till samma års slut, och hvilket enligt vanlig praxis bokförts under titel »Extra uppbörd», intill dess med år 1907 den nya titeln blifvit i riksstaten införd. I här bifogade tabell, som afser att gifva en statistisk överblick till ledning vid bedömande af hvad under hvarje inkomstitel kan väntas i normala fall inflyta, har berörda belopp i sockerskatt uteslutits och i stället i tabellen sammanförts med sockerskatten.

Enligt innevarande års Riksdags beslut och nådiga förordningen den 6 sislidne mars är en särskild skatt ålagd majs, använd vid tillverkning af stärkelse. Denna skatt, som därest den visar sig motsvara sitt syfte, icke torde komma att lämna afsevärd inkomst, kommer att bokföras under förevarande titel.

Såsom »Extra uppbörd» ha, då ofvanberörda belopp af sockerskatt därifrån frånräknats, i medeltal för åren 1903—1907 influtit 370,071 kronor med en årlig medelökning af 13,350 kronor. Äfven om denna stegringstendens ingalunda kan betecknas såsom konstant, torde dock in-

komstiteln, som år 1907 inbragte 456,924 kronor, kunna i 1910 års riksstat upptagas med ett till 400,000 kronor förhöjdt belopp.»

I fråga om de ordinarie inkomsterna har statsrådet och chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet öfver finansärenden den 12 januari innevarande år anført följande.

»Hvad angår beräkningen af statsverkets inkomster för nästkommande år och därvid först de *ordinarie inkomsterna*, anhåller jag till en början få yttra mig beträffande järnvägstrafikmedlen. På sätt af statskontorets förenämnda berättelse, till hvilken jag anhåller få hänvisa, framgår, har järnvägsstyrelsen beräknat det belopp, som under år 1910 kunde antagas komma att af järnvägstrafikmedlen inlevereras till statskontoret, till 9,000,000 kronor, i anslutning hvartill statskontoret i sin beräkning ock upptagit ifrågavarande inkomstitel till nyssnämnda belopp. Järnvägsstyrelsens berörda beräkning har emellertid skett under, bland andra, den förutsättning, att det bidrag, som från trafikmedlen utgår till järnvägspersonalens pensionering, komme att under nästkommande år utgå enligt enahanda grunder som hittills, i hvilket fall nyssnämnda bidrag skulle komma att uppgå till 560,000 kronor. Samtidigt har emellertid järnvägsstyrelsen i den underdåniga skrifvelse af den 25 november 1908, hvilken innehåll i statskontorets berörda berättelse i vissa delar återgifvits, erinrat, att, i händelse väckt fråga om förändrad reglering af järnvägspersonalens pensionsväsende komme att erhålla sin lösning i enlighet med den mening, hvartill styrelsen i underdånigt utlåtande den 30 oktober 1908 anslutit sig, statens bidrag af trafikmedel till pensioneringen för år 1910 komme att ökas från 560,000 kronor till omkring 1,000,000 kronor, samt att i sådant fall det belopp, som återstode för inbetalning till statskontoret, utgjorde allenast 8,500,000 kronor.

Med anledning häraf och då, enligt hvad chefen för civildepartementet meddelat, bemålde departementschef har för afsikt att inom en snar framtid inför Eders Kungl. Maj:t framlägga förslag till ordnande af järnvägspersonalens pensionering i hufvudsaklig öfverensstämmelse med nyssberörda af järnvägsstyrelsen, förordade grunder, läser det belopp, hvartill ifrågavarande inkomstitel, under förutsättning att de nuvarande grunderna för pensioneringen bibehölles, af järnvägsstyrelsen beräknats, böra minskas med 500,000 kronor.

Hvad angår beräkningen af den ifrågavarande inkomstiteln i öfrigt, hafva visserligen, såsom af det förut anförda framgår, de till statskontoret

inlevererade järnvägsmedlen för år 1908 uppgått till allenast 4,700,000 kronor. Då emellertid, på sätt järnvägsstyrelsen i sin förenämnda underdåniga skrifvelse den 25 sistlidne november erinrat, den relativa afmattning i trafikökningen, som under nästlidet år inträdt, torde kunna antagas till den tid, som här är i fråga, hafva gifvit vika för gynnsammare förhållanden, samt styrelsens beräkningar i öfrigt synas vara uppgjorda med varsamhet, anser jag mig kunna tillstyrka, att inkomstiteln i fråga beräknas i enlighet med det af järnvägsstyrelsen alternativt föreslagna, lägre beloppet, eller 8,500,000 kronor.

Skogsmedlen hafva af statskontoret beräknatstill 9,000,000 kronor eller 500,000 kronor mera än det belopp, hvartill desamma uppförts i innevarande års rikssat. I anseende till hvad statskontoret härutinnan anfört och då skogsmedlen, enligt hvad numera är känt, under nästlidet år influtit med i rundt tal 9,524,000 kronor, torde den af statskontoret anställda beräkningen icke kunna anses vara för hög.

Jämväl öfriga, förut ej särskildt omförmälda ordinarie inkomster torde få i riksdagen uppföras med de belopp, statskontoret föreslagit.»

Af statskontorets ofvanberörda skrifvelse inhämtas, att järnvägsstyrelsen beräknat de för inbetalning till statskontoret under år 1910 tillgängliga järnvägstrafiksmedlen till 8,940,000 eller i rundt tal 9,000,000 kronor. Vid beräkningen hade då förutsatts, att af dessa medel skulle utgå såsom bidrag till personalens pensionering ett belopp af 560,000 kronor. Med anledning af väntadt förslag till ordnande af järnvägspersonalens pensionering, enligt hvilket förslag statens bidrag af trafikmedel därtill för år 1910 komme att ökas till omkring 1,000,000 kronor, har emellertid ifrågasvarande inkomstitel i statsverkspropositionen ej beräknats högre än till 8,500,000 kronor. Ett sådant förslag har Kungl. Maj:t ock förelagt Riksdagen i propositionen n:r 132 med förslag till lag angående rätt till pension för tjänstemän vid statens järnvägar m. m. Riksdagen har emellertid ansett sig icke för närvarande kunna bifalla propositionen utan i stället, på grund af en i ämnet väckt motion medgifvit, att såsom bidrag till bestridande af pensionering af statens järnvägars personal finge, utöfver hvad enligt gällande reglemente för statens järnvägstrafiks pensionsinrättning i sådant afseende kunde komma att utgå af statsmedel, för år 1910 af statens järnvägars trafikmedel afsättas och till statskontoret öfverlämnas ett belopp af 350,000 kronor att af statskontoret, i enlighet med hvad därom kunde varda af Kungl. Maj:t föreskrifvet, tillsvidare för ifrågasvarande

ändamål förvaltas och förräntas; samt att Kungl. Maj:t skulle äga förordna om utbetalande af så stor del af såväl ifrågavarande som de för enahanda ändamål under åren 1907, 1908 och 1909 afsatta belopp, som för ett orubbadt upprätthållande af pensionsinrättningens verksamhet i enlighet med gällande grunder kunde erfordras.

På grund af detta Riksdagens beslut torde statsbidraget till järnvägspersonalens pensionering för år 1910 komma att utgå i enlighet med järnvägsstyrelsens beräkning; och lärer förty i enlighet med samma styrelses förslag statsverkets inkomster af järnvägstrafikmedel för år 1910 kunna beräknas till 8,940,000 kronor eller i rundt tal till 9,000,000 kronor.

Mot statsverkspropositionens beräkning af de ordinarie inkomsterna i öfrigt har utskottet icke något att erinra.

Utskottet hemställer alltså,

att Riksdagen må beräkna statsverkets ordinarie inkomster för år 1910 på följande sätt:

Arrendemedel	kronor	1,700,000: —
Mantalspenningar	»	825,000: —
Bötesmedel	»	450,000: —
Kontrollstämpelmedel	»	90,000: —
Fyr- och båkmedel	»	1,700,000: —
Telegrafmedel	»	12,500,000: —
Järnvägstrafikmedel	»	9,000,000: —
Skogsmedel	»	9,000,000: —
Terminsafgifter från läroverken	»	560,000: —
Extra uppbörd	»	400,000: —
		<hr/>
	Summa kronor	36,225,000: —

Stockholm den 18 maj 1909.

På statsutskottets vägnar:

G. BILLING.